

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วมสำหรับวัดจุฬามณี ตำบล
องครักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการอนุรักษ์
โบราณสถานแบบมีส่วนร่วมสำหรับวัดจุฬามณี ตำบลองครักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง 2)
เสนอยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับแนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วมสำหรับวัดจุฬามณี
ตำบลองครักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง การเก็บข้อมูลใช้การสนทนากลุ่ม (Focus group)
โดยประเด็นคำถามแบ่งเป็น 6 ข้อ ได้แก่

1. ภารกิจของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดจุฬามณี
 2. ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถานและการอนุรักษ์โบราณแบบมีส่วนร่วม
ในการดูแลโบราณสถานของผู้ที่เกี่ยวข้อง
 3. ปัญหาและอุปสรรคของการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วม
 4. การกำหนดแนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วม
 5. ประโยชน์ที่ท้องถิ่นจะได้รับจากการอนุรักษ์โบราณแบบมีส่วนร่วม
 6. ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ พ.ร.บ. การกระจายอำนาจการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอเป็น 3 ประเด็น ดังนี้
1. การวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่ม
 2. แนวทางการพัฒนา
 3. การจัดทำแผนยุทธศาสตร์

การวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่ม

จากการสนทนากลุ่ม (Focus group) เรื่อง แนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วมสำหรับวัดจุฬามณี ตำบลลองครักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นคำถามทั้ง 6 ข้อ ดังแสดงตามตาราง 1-6

ตาราง 1 ประเด็นการสนทนาข้อที่ 1 ภารกิจของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดจุฬามณี รายละเอียดปรากฏตามตาราง 1

ผู้ตอบ	คำตอบ
เจ้าอาวาส	1.1 ทำเรื่องของงบประมาณจากกรมศิลปากรเพื่อมาบูรณะโบราณสถานซึ่งได้ทำเสนอไปทุกปี เพราะวัดจุฬามณีต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก เช่น ขอบุรณะศาลาจัตุรมุขหลังเดียว ต้องใช้ถึง 20 กว่าล้านบาท จึงได้ยาก ในส่วนโบราณสถานอื่นเขาของบประมาณจำนวนน้อยกว่า เช่น 2 ล้าน 3 ล้าน ถือว่าเป็นจำนวนเงินที่น้อยกว่า ทางภาครัฐก็จะอนุมัติงบประมาณให้
พระภิกษุผู้ดูแล 2 รูป	1.2 ช่วยเป็นมัคคุเทศก์ให้กับนักท่องเที่ยวและ ดูแลความเรียบร้อย ทำความสะอาดกวาด ตัดหญ้า สิ่งสำคัญก็คือไม่ให้ต้นไม้ยืนต้นขึ้นใกล้กับโบราณสถานเพราะจะทำให้รากของต้นไม้เข้าไปชนโขงทำลายโบราณสถานเกิดความเสียหายได้
เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร	1.3 รับเรื่องที่ทางเจ้าอาวาสแจ้งไปแล้ว ได้ดำเนินการตรวจสอบ และนำเรื่องส่งไปยังส่วนกลางเพื่อของบประมาณใช้จ่ายในการบูรณะซ่อมแซมโบราณสถานที่เสียหายให้เป็นที่ไปตามหลักวิชาการ
นายก อบต.	1.4 ช่วยดูแลในส่วนที่เกี่ยวข้อง แม้จะไม่สามารถช่วยในส่วนที่เป็นโบราณสถานโดยตรง เช่น ช่วยประสานงานกับหน่วยงานอื่น คือ สำนักพุทธศาสนาจังหวัดอ่างทองทำเชือกกันน้ำในท้องที่ ซึ่งต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนเงิน 27 ล้านบาท
กำนัน	1.5 ประสานงานกับเจ้าอาวาสและผู้ใหญ่บ้านร่วมกันเฝ้าระวังดูแลมิฉะนั้นในการมาลักลอบขุดค้นทำลายโบราณสถานภายในวัดจุฬามณี

ตาราง 1 (ต่อ)

ผู้ตอบ	คำตอบ
กรรมการวัด 2 ท่าน	1.6 ได้ริเริ่มในเรื่องว่าควรที่จะเอาศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์กลับมาทำใหม่ สิ่งที่ได้ทำบ้างแล้วเช่น การแกะลายเลียนแบบโบราณ แกะสลักบานประตู เhingชาย กันทวยและรวงผึ้ง เพื่ออนุรักษ์ไว้ให้ลูกหลานได้ดูในภายหน้า ซึ่งขณะนี้ทำขึ้นใหม่ประมาณ 3 หลัง
ไวยาวัจกร	1.7 ชักชวนให้คนในชุมชนร่วมกันอนุรักษ์โบราณสถาน ให้ช่วยกันดูแลหวงแหนไม่ไปทำลายให้เสื่อมค่าลง
ปราชญ์ชาวบ้าน 5 ท่าน	1.8 ปลุกฝังให้คนรุ่นลูกรุ่นหลานได้ใส่ใจในการดูแลรักษาโบราณสถานเพราะโบราณสถานก็เป็นสิ่งที่มีค่าของพวกเราทุกคน เป็นของที่บรรพบุรุษของเราได้ตั้งใจสรรสร้างขึ้นมา ซึ่งในโบราณสถานแห่งหนึ่งนั้นจะประกอบไปด้วยความรู้ในแต่ละแขนงผสมผสานอยู่ด้วย เช่น ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา หลักวิศวกรรม ความเชื่อ แรงบันดาลใจ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ จะเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับคนในชุมชนและคนทั่วไปที่สนใจ และจะเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ให้สืบค้นเรื่องราวต่างๆ ได้อีกทางหนึ่ง

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นว่า มีการดำเนินงานเกี่ยวกับการของบประมาณการอนุรักษ์โบราณสถานโดยประสานงานกับกรมศิลปากร อำนวยความสะดวกให้กับประชาชนที่มาเที่ยวชมโบราณสถาน ดูแลความสะอาด ก่อสร้างสิ่งใหม่โดยรักษาลวดลายเดิมเพื่อให้กลมกลืนกับโบราณสถาน ชักชวนประชาชนให้ช่วยกันดูแลรักษาโบราณสถานตลอดถึงการเฝ้าระวังมิฉะฉินลักลอบขุดทำลายโบราณสถาน และปลุกฝังคนรุ่นหลังให้อนุรักษ์โบราณสถาน

ตาราง 2 ประเด็นการสนทนาข้อที่ 2 ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถานและการอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วมในการดูแลโบราณสถานของผู้ที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดปรากฏตามตาราง 2

ผู้ตอบ	คำตอบ
<p>เจ้าอาวาส พระภิกษุผู้ดูแล 2 รูป เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร นายก อบต. กำนัน กรรมการวัด 2 ท่าน ไวยาวัจกร ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน รวม 11 ท่าน</p>	<p>2.1 วัดและชุมชน ต้องร่วมมือร่วมใจกันปรึกษากัน ในการดูแลโบราณสถานมิให้ถูกทำลาย ทุกอย่างต้องทำร่วมกัน เช่น โบราณสถานชำรุดชาวบ้านพบเห็นต้องแจ้ง เจ้าอาวาสและแจ้งกรมศิลปากรเป็นลำดับไป เป็นต้น</p>
<p>เจ้าอาวาส พระภิกษุผู้ดูแล นายก อบต. กำนัน กรรมการวัด ไวยาวัจกร ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน รวม 8 ท่าน</p>	<p>2.2 เกิดการประสานงานระหว่างวัดกับชุมชน ที่จะร่วมกันดูแลอนุรักษ์และเกิดความหวงแหนในโบราณสถาน เห็นประโยชน์และเห็นคุณค่าของโบราณสถาน</p>
<p>เจ้าอาวาส เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร นายก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวม 5 ท่าน</p>	<p>2.3 มีความสามัคคีขึ้นในชุมชน จะทำให้มีความคล่องตัวในการดูแลรักษาโบราณสถาน</p>

ตาราง 2 (ต่อ)

ผู้ตอบ	คำตอบ
เจ้าอาวาส พระภิกษุผู้ดูแล เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร นายก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน รวม 7 ท่าน	2.4 เป็นการแบ่งเบาภาระในการดูแลรักษาโบราณสถาน กระจายอำนาจและหน้าที่เพื่อไม่ให้รวมไว้กับผู้ใดผู้หนึ่ง

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ตอบว่าวัดและชุมชน ต้องร่วมมือร่วมกันปรึกษากัน ในการดูแลโบราณสถานมิให้ถูกทำลาย ทุกอย่างต้องทำร่วมกัน เช่น โบราณสถาน ชำรุดชาวบ้านพบเห็นต้องแจ้ง เจ้าอาวาสและแจ้งกรมศิลปากร เป็นต้น รองลงมาคือทำให้เกิดการประสานงานระหว่างวัดกับชุมชน ทำให้มีการร่วมมือร่วมใจในการร่วมกันดูแลอนุรักษ์มีความห่วงแหนในโบราณสถาน เห็นประโยชน์และเห็นคุณค่าของโบราณสถาน นอกจากนั้นความร่วมมือร่วมใจระหว่างวัดและชุมชนยังทำให้เกิดการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการสืบทอดและอนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นต่อไปได้ศึกษา

ตาราง 3 ประเด็นการสนทนาข้อที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคของการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วม รายละเอียดปรากฏตามตาราง 3

ผู้ตอบ	คำตอบ
<p>เจ้าอาวาส พระภิกษุผู้ดูแล 2 รูป เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร นายก อบต. กำนัน กรรมการวัด 2 ท่าน ไวยาวัจกร ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน รวม 11 ท่าน</p>	<p>3.1 ปัญหาเรื่องงบประมาณก็เป็นส่วนหนึ่งของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วมเนื่องจากถ้าไม่มีงบในการมาบูรณะและอนุรักษ์โบราณสถานไว้แล้ว ทุกๆ อย่างก็จะดำเนินต่อไปได้โดยยาก เพราะตัวโบราณสถานนั้นทรุดโทรมมาก โดยเฉพาะโบราณสถานคือตัวของศาลาจัตุรมุข และศาลาทำน้ำ ถึงแม้จะทรงสภาพตั้งอยู่ได้แต่หลังคาและพื้นเริ่มทรุดโทรมลงมากควรที่จะทำการปฏิสังขรณ์</p>
<p>เจ้าอาวาส พระภิกษุผู้ดูแล นายก อบต กำนัน กรรมการวัด ไวยาวัจกร ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน รวม 8 ท่าน</p>	<p>3.2 ปัญหาขาดการประสานงานระหว่างกันและกัน ทั้งวัด กรมศิลปากร องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และคนในชุมชน จึงทำให้ทางวัดไม่ได้รับงบประมาณจากหน่วยงานใดเลย</p>
<p>กำนัน กรรมการวัด ไวยาวัจกร ปราชญ์ชาวบ้าน รวม 4 ท่าน</p>	<p>3.3 ขาดการปลูกฝังให้คนรุ่นใหม่ได้มีส่วนร่วมดูแลอนุรักษ์โบราณสถาน ที่จะได้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องศิลปวัฒนธรรมในเรื่องเกี่ยวกับโบราณสถานในชุมชนของตนเอง</p>

ตาราง 3 (ต่อ)

ผู้ตอบ	คำตอบ
เจ้าอาวาส กรรมการวัด ไวยาวัจกร ปราชญ์ชาวบ้าน รวม 4 ท่าน	3.4 ขาดการดูแลเฟื้อระวังหรือจัดเวรยามประจำ เพื่อป้องกันผู้ที่ชอบขุดค้นหาสิ่งที่มีค่าตามโบราณสถานต่างๆ ซึ่งที่วัดจุฬามณีเคยถูกฟ้าผ่าเจดีย์องค์ใหญ่ ทางวัดได้นำโบราณวัตถุที่มีคุณค่าเก็บไว้ที่เดิมและเป็นที่ยุติกันทั่ว
เจ้าอาวาส พระภิกษุผู้ดูแล เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร ไวยาวัจกร ผู้ใหญ่บ้าน นายก อบต. กำนัน กรรมการวัด 2 ท่าน รวม 9 ท่าน	3.5 การจัดเวทีประชาคมในหมู่บ้านไม่กล่าวถึงความคิดของคนในชุมชนต่อโบราณสถาน เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอนุรักษ์ร่วมกันปรึกษาหารือกันสรุปประเด็น ก่อนที่จะนำประเด็นเหล่านั้น ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับเรื่องเพื่อดำเนินการต่อไป อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อโบราณสถานในลักษณะที่ชุมชนมีส่วนร่วม
เจ้าอาวาส พระภิกษุผู้ดูแล เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร กรรมการวัด ไวยาวัจกร ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน รวม 7 ท่าน	3.6 ขาดความเข้าใจในเรื่องการดูแลรักษาและการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง

ตาราง 3 (ต่อ)

ผู้ตอบ	คำตอบ
เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร นายก อบต. กำนัน กรรมการวัด ผู้ใหญ่บ้าน รวม 5 ท่าน	3.7 ไม่มีทิศทางในการวางระบบแบบแผนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โบราณสถานที่ถูกต้อง ทำให้ต้องสูญเสียโอกาสและประโยชน์ต่างๆ ที่จะได้รับกับทั้งโบราณสถานเองรวมถึงคนในชุมชนด้วย
เจ้าอาวาส พระภิกษุผู้ดูแล เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร ไวยาวัจกร ปราชญ์ชาวบ้าน รวม 5 ท่าน	3.8 ขาดการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลโบราณสถาน เพื่อให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการอนุรักษ์โบราณสถาน
นายก อบต. กำนัน กรรมการวัด ผู้ใหญ่บ้าน รวม 4 ท่าน	3.9 ขาดประสบการณ์ในการดูแลรักษาโบราณสถานที่ถูกต้องและเหมาะสม

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ตอบว่า ปัญหาเรื่องงบประมาณก็เป็นส่วนหนึ่งของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วมเนื่องจากถ้าไม่มีงบในการมาบูรณะและอนุรักษ์โบราณสถานไว้แล้ว ทุกๆ อย่างก็จะดำเนินต่อไปได้โดยยาก เพราะตัวโบราณสถานนั้นทรุดโทรมมาก รองลงมาคือ การจัดเวทีประชาคมในหมู่บ้านไม่กล่าวถึงความคิดของคนในชุมชนต่อโบราณสถาน เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอนุรักษ์ ร่วมกันปรึกษาหารือกันสรุปประเด็นก่อนที่จะนำประเด็นเหล่านั้น ให้นำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับเรื่องเพื่อดำเนินการต่อไป อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อโบราณสถานในลักษณะที่ชุมชนมีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังขาดความ

เชื่อมโยงระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ อีกทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องเองยังขาดความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในการดูแลอนุรักษ์โบราณสถานอย่างถูกต้อง

ตาราง 4 ประเด็นการสนทนาข้อที่ 4 การกำหนดแนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วม รายละเอียดปรากฏตามตาราง 4

ผู้ตอบ	คำตอบ
เจ้าอาวาส เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร นายก อบต. กำนัน กรรมการวัด ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน 2 ท่าน รวม 8 ท่าน	4.1 การปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบโบราณสถานให้สมคุณค่า มีทัศนียภาพที่ดีเหมาะสมกับการศึกษาหาความรู้ทางประวัติศาสตร์แก่คนทั่วไป
เจ้าหน้าทีกรมศิลปากร นายก อบต. กำนัน กรรมการวัด ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน 5 ท่าน รวม 10 ท่าน	4.2 ต้องร่วมมือกันในการบูรณะดูแลโบราณสถาน โดยให้วัดเป็นผู้ดำเนินการเริ่มต้นขึ้นมาก่อน แล้วให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลองค์กรักษ์จัดงบประมาณช่วยเหลือเป็นบางส่วนเพราะภาระของ อบต.ก็ มีมากที่จำเป็นจะต้องใช้งบประมาณ และให้ชาวบ้านในหมู่บ้านช่วยกันหาเจ้าภาพร่วมกันทอดผ้าป่าสามัคคีบ้าง เพื่อรวบรวมเงินเป็นงบประมาณบูรณะโบราณสถาน

ตาราง 4 (ต่อ)

ผู้ตอบ	คำตอบ
เจ้าอาวาส พระภิกษุผู้ดูแล เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร นายก อบต. กำนัน กรรมการวัด ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน 2 ท่าน รวม 9 ท่าน	4.3 โฆษณาประชาสัมพันธ์ให้โบราณสถานของวัดเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ซึ่งทำให้ประชาชนหลังไหลเข้ามาสักการะกราบไหว้บูชาได้ในอนาคต
เจ้าอาวาส พระภิกษุผู้ดูแล ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการวัด ปราชญ์ชาวบ้าน รวม 5 ท่าน	4.4 ควรปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนเกิดความรักและหวงแหนในโบราณสถาน โดยให้คนในชุมชนร่วมกันดูแลรักษาเฝ้าระวังสังเกตสิ่งผิดปกติ ทั้งจุดที่เสียหายต้องแจ้งต่อเจ้าอาวาส หรือมีบุคคลที่มีพฤติกรรมอันน่าสงสัยหรือมีเด็กไปเล่น เป็นต้น ต้องเป็นหูเป็นตาช่วยกันระมัดระวัง
เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร นายก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน 2 ท่าน รวม 6 ท่าน	4.5 ควรมีการตั้งคณะกรรมการดูแลเรื่องโบราณสถาน โดยมีสมาชิกที่เป็นคนในชุมชนของเราเอง
เจ้าอาวาส พระภิกษุผู้ดูแล กรรมการวัด ปราชญ์ชาวบ้าน รวม 4 ท่าน	4.6 ควรปรับปรุงเรื่องการจัดเวรยามที่มีหน้าที่ดูแลโบราณสถานควรทำงานให้เป็นระบบมากขึ้น เพื่อความปลอดภัยต่อโบราณสถาน

ตาราง 4 (ต่อ)

ผู้ตอบ	คำตอบ
พระภิกษุผู้ดูแล นายก อบต กำนัน กรรมการวัด ไวยาวัจกร ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน รวม 7 ท่าน	4.7 ควรมีผู้รับเรื่องแสดงความคิดเห็นที่เป็นช่องทางในการแสดง ความคิดเห็นของคนในชุมชนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถาน
นายก อบต กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน รวม 4 ท่าน	4.8 ให้ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจควรมีจุดตรวจในบริเวณโบราณสถาน เพื่อเป็นการเฝ้าระวังการโจรกรรม การขุดค้นทำลาย

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ตอบว่า ต้องร่วมมือกันในการบูรณะ
ดูแลโบราณสถาน โดยให้วัดเป็นผู้ดำเนินการเริ่มต้นขึ้นมาก่อน ขอให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบล
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นช่วยเป็นบางส่วนเพราะภาระของ อบต. นั้นก็มีมากที่จำเป็นจะต้องใช้
งบประมาณ และให้ชาวบ้านในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการหางบประมาณบูรณะโบราณสถาน เช่น
ช่วยกันหาเจ้าภาพพร้อมกันทอดผ้าป่าสามัคคีบ้าง ร่องลงมาคือ โฆษณาประชาสัมพันธ์ให้
โบราณสถานเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป จะทำให้ประชาชนหลังไหลเข้ามาสักการะกราบไหว้บูชาได้
ในอนาคต

ตาราง 5 ประเด็นการสนทนาข้อที่ 5 ประโยชน์ที่ท้องถิ่นจะได้รับจากการอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วม
รายละเอียดปรากฏตามตาราง 5

ผู้ตอบ	คำตอบ
เจ้าอาวาส พระภิกษุผู้ดูแล 2 รูป นายก อบต. กำนัน กรรมการวัด ไวยาวัจกร ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน รวม 9 ท่าน	5.1 ทำให้เกิดการพัฒนาศาธารณูปโภคถนนหนทางต่าง ๆ เพื่อ อำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยวจะเข้ามาชมโบราณสถาน
เจ้าอาวาส พระภิกษุผู้ดูแล 2 รูป เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร นายก อบต. กรรมการวัด 2 ท่าน ไวยาวัจกร ปราชญ์ชาวบ้าน 3 ท่าน รวม 11 ท่าน	5.2 ทำให้วัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยว มีประชาชนได้เข้ามากราบไหว้ พระพุทธรูปที่ทรงคุณค่าของวัดจุฬามณี
เจ้าอาวาส เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร นายก อบต. กรรมการวัด ปราชญ์ชาวบ้าน รวม 5 ท่าน	5.3 ชุมชนมีรายได้ในการท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวจับจ่ายใช้สอยซื้อ ของต่าง ๆ ทั้งของฝากที่ชุมชนอาจมีส่วนร่วมในการสร้างงาน สร้างรายได้

ตาราง 5 (ต่อ)

ผู้ตอบ	คำตอบ
เจ้าอาวาส พระภิกษุผู้ดูแล เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร นายก อบต. กำนัน กรรมการวัด ไวยาวัจกร ปราชญ์ชาวบ้าน รวม 8 ท่าน	5.4 รายได้ที่เข้ามาในหลายๆ ทางนั้น ก็จะเป็นทุนในการบูรณ โบราณสถานได้ โดยไม่ต้องพึ่งพางบประมาณจากกรมศิลปากร ที่จะต้องใช้เป็นจำนวนมาก
เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร นายก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน รวม 5 ท่าน	5.5 ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีความสามัคคี ในการที่จะทำสิ่งดีๆ เพื่อ ส่วนรวม เช่น ช่วยกันดูแลรักษาโบราณสถาน
เจ้าอาวาส นายก อบต. ไวยาวัจกร ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน 2 ท่าน รวม 6 ท่าน	5.6 คนรุ่นใหม่ได้เห็นแบบอย่างการมีส่วนร่วม ทำให้เกิดจิตสำนึก นำไปเป็นแบบในการช่วยกันดูแลโบราณสถาน

จากตาราง 5 แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ตอบว่า ควรทำให้วัดเป็นสถานที่
ท่องเที่ยว เพื่อให้มีประชาชนได้เข้ามากราบไหว้พระพุทธรูปทองคำที่ทรงคุณค่าที่วัดจุฬามณี เพื่อให้
เกิดการสร้างรายได้เข้าสู่ชุมชนรวมทั้งก่อให้เกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวเป็นการสร้าง

รายได้ให้กับชุมชนอีกทางหนึ่ง รongลงมาคือทำให้เกิดการพัฒนา สาธารณูปโภค ถนนหนทางต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาชมโบราณสถาน ประโยชน์อีกทางหนึ่งคือทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชนและปลูกจิตสำนึกในการร่วมมือกันอนุรักษ์โบราณสถาน

ตาราง 6 ประเด็นการสนทนาข้อที่ 6 ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ พ.ร.บ. การกระจายอำนาจการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม รายละเอียดปรากฏตามตาราง 6

ผู้ตอบ	คำตอบ
เจ้าอาวาส นายก อบต. กำนัน กรรมการวัด 2 ท่าน ไวยาวัจกร ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน 3 ท่าน จำนวน 10 ท่าน	6.1 เห็นด้วยกับกฎหมายกระจายอำนาจ ในมาตรา 7 ทวิ ที่ให้อำนาจท้องถิ่น เช่น อบต. เป็นผู้ดูแลโดยมีกรมศิลปากรเป็นผู้ให้ข้อมูลทางวิชาการ เป็นเสมือนพี่เลี้ยงคอยดูแลให้คำปรึกษาในการดูแลอนุรักษ์ที่ถูกต้อง ทั้งตามหลักกฎหมายและคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม
เจ้าอาวาส กรรมการ นายก อบต. กำนัน ไวยาวัจกร ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน 2 ท่าน จำนวน 8 ท่าน	6.2 ผู้นำท้องถิ่นเป็นคนที่ประชาชนในท้องถิ่นได้เลือกเข้ามา จึงคิดว่าการติดต่อประสานงานในการพูดคุยติดต่อแจ้งความเสียหายที่เกิดขึ้นกับโบราณสถานสะดวกและการของบประมาณจะได้ง่ายขึ้น รวดเร็วทันเหตุการณ์

ตาราง 6 (ต่อ)

ผู้ตอบ	คำตอบ
เจ้าอาวาส นายก อบต. กำนัน กรรมการวัด ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 6 ท่าน	6.3 การบริหารงานภาครัฐส่วนมากได้โอนถ่ายภารกิจลงสู่ท้องถิ่น เป็นส่วนใหญ่ การวางแผนในระดับชุมชนได้จัดทำผ่านเวทีประชาคม หากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นได้มีโอกาสที่จะเป็นเจ้าภาพรองลงมาจากวัดการจัดสรรงบประมาณและการวางแผนส่วนอื่นๆ จะรวดเร็วกว่า
เจ้าอาวาส เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร นายก อบต. กำนัน กรรมการวัด ไวยาวัจกร ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 7 ท่าน	6.4 อบต. จะมีส่วนในการผลักดันให้ทางภาครัฐตั้งงบประมาณเพิ่มขึ้นให้มากขึ้น เพื่อมาดูแลโบราณสถานได้ทั่วถึงโดยไม่ปล่อยให้ตกอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรมมากอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

จากตาราง 6 แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ตอบว่า เห็นด้วยกับกฎหมายกระจายอำนาจ ในมาตรา 7 ทวิ ที่ให้อำนาจท้องถิ่น เช่น อบต. เป็นผู้ดูแลโดยมีกรมศิลปากรเป็นผู้ให้ข้อมูลทางวิชาการและที่ปรึกษาในการดูแลอนุรักษ์ที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายและคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม อีกทั้งการบริหารงานภาครัฐส่วนมากได้โอนถ่ายภารกิจลงสู่ท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ การวางแผนในระดับชุมชนได้จัดทำผ่านเวทีประชาคม หากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นได้มีโอกาสที่จะเป็นเจ้าภาพรองลงมาจากวัดการจัดสรรงบประมาณและการวางแผนส่วนอื่นๆ จะรวดเร็วกว่าการติดต่อประสานแจ้งความเสียหายที่เกิดขึ้นกับโบราณสถานสะดวกและรวดเร็วทันเหตุการณ์

แนวทางการพัฒนา

จากวัตถุประสงค์ เพื่อเสนอยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในการอนุรักษ์โบราณสถานสำหรับวัดจุฬามณีแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม มาพิจารณาหาประเด็นปัญหาและอุปสรรคเพื่อเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาจัดการอนุรักษ์โบราณสถานวัดจุฬามณี ตำบลลองครักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง และได้พบประเด็น ดังแสดงตามตาราง 7

ตาราง 7 แนวทางการพัฒนาการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วมวัดจุฬามณี

ผลการวิจัย	เป้าหมายการพัฒนา	แนวทางการพัฒนา
สรุปประเด็นที่เป็นปัญหา		
1. การเสื่อมโทรมของโบราณสถาน	1. ระวังการเสื่อมโทรมของโบราณสถาน	1. ซ่อมแซมโบราณสถาน
2. ฝักระวังการลักลอบขุดทำลายโบราณสถาน	2. โบราณสถานไม่ถูกทำลายด้วยฝีมือของมนุษย์และสัตว์	2. การจัดชุดฝักระวัง และจุดตรวจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
3. รณรงค์ให้ชุมชนเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์โบราณสถาน	3. ประชาชนในชุมชนมีความรักและภูมิใจในโบราณสถานพร้อมใจการอนุรักษ์	3. สร้างเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับโบราณสถาน การอนุรักษ์
4. งบประมาณในการอนุรักษ์	4. บริเวณโดยรอบโบราณสถานมีความเรียบร้อย ตัวของโบราณสถานไม่ทรุดโทรม	4. โบราณสถานและภูมิทัศน์ได้รับการทำนุบำรุง
5. การประสานงานระหว่างหน่วยงาน	5. โบราณสถานและภูมิทัศน์ได้รับการอนุรักษ์ และการประชาสัมพันธ์จากทุกหน่วยงาน	5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทำงานร่วมกัน
6. ขาดการวางแผนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โบราณสถาน	6. จัดทำแผนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โบราณสถาน	6. จำนวนประชาชนที่เข้ามาท่องเที่ยวเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์โบราณสถาน

ตาราง 7 (ต่อ)

ผลการวิจัย	เป้าหมายการพัฒนา	แนวทางการพัฒนา
7. ขาดข้อมูลข่าวสารและ ประสบการณ์ในการ อนุรักษ์	7. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับ ข้อมูลข่าวสารและการ อนุรักษ์อย่างถูกต้อง	7. การการอบรมและพัฒนา เกี่ยวกับการอนุรักษ์ โบราณสถาน พร้อมทั้ง การศึกษาดูงาน
8. ขาดคณะกรรมการดูแล เรื่อง โบราณสถาน โดยตรง	8. ประชาชนในชุมชนและ ท้องถิ่นเป็นคณะกรรมการ ในการดูแลโบราณสถาน เบื้องต้น	8. ประการแต่งตั้ง คณะกรรมการดูแล โบราณสถาน
9. การรับฟังความคิดเห็นจาก ทุกฝ่ายเพื่อการพัฒนา	9. นักท่องเที่ยวและประชาชน ได้แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการอนุรักษ์ โบราณสถาน	9. จัดกล่องแสดงความ คิดเห็นแก่นักท่องเที่ยว และประชาชนทั่วไป

การจัดทำแผนยุทธศาสตร์

บนพื้นฐานของปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว ผู้วิจัยได้จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาจัดการอนุรักษ์โบราณสถานวัดจุฬามณี ตำบลลองครักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง โดยการวิเคราะห์ SWOT (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค) พร้อมทั้งกำหนดเป็นยุทธศาสตร์แนวทางการพัฒนา และตัวชี้วัดในแต่ละด้าน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ SWOT

1.1 จุดแข็ง (Strengths)

1.1.1 วัดจุฬามณีเป็นโบราณสถานที่มีพระพุทธรูปทองคำล้ำค่าและและ เป็นที่เคารพสักการะของประชาชน

1.1.2 เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ไม่เรียกเก็บค่าเข้าชม

1.1.3 โบราณสถานตั้งอยู่ในทำเลที่เป็นแหล่งธรรมชาติงดงาม

1.1.4 เป็นทั้งโบราณสถานและเป็นสถานที่ทำกิจกรรมทางศาสนาพุทธได้

1.2 จุดอ่อน (Weakness)

- 1.2.1 วัตถุประสงค์การวางแผนพัฒนาโบราณสถาน
- 1.2.2 วัตถุประสงค์งบประมาณในการซ่อมบำรุง
- 1.2.3 พระสงฆ์ขาดความชำนาญในการดูแลโบราณสถานตามหลักวิชาการ
- 1.2.4 พระสงฆ์และประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการดูแล

โบราณสถานตาม พระราชบัญญัติ

- 1.2.5 ไม่มีการตั้งเจ้าหน้าที่ และเวรยามดูแลโบราณสถาน

1.3 โอกาส (Opportunities)

- 1.3.1 องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุนวัด
- 1.3.2 การคมนาคมเข้าถึงสะดวก
- 1.3.3 เป็นสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัด
- 1.3.4 ภาครัฐสนับสนุนให้วัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

ภายในประเทศ

1.4 อุปสรรค (Threats)

- 1.4.1 ไม่ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากภาครัฐเพื่อการซ่อมแซมและบำรุงรักษา
- 1.4.2 ขาดการประสานความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และกรมศิลปากร
- 1.4.3 มีการลักลอบขุดเจาะทำลายโบราณสถานเพื่อขโมยของมีค่า
- 1.4.4 ไม่มีการประชุมวางแผนพัฒนาโบราณสถานจากภาคส่วนของประชาชน
- 1.4.5 ขาดการวางแผนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- 1.4.6 การประชาสัมพันธ์ไม่เป็นที่ไปอย่างกว้างขวาง

ผลจากการวิเคราะห์ SWOT ผู้วิจัยสร้างยุทธศาสตร์ได้ 3 ยุทธศาสตร์ คือ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาโบราณสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ยุทธศาสตร์ที่ 2 เป็นองค์กรเปิดที่ให้ทุกภาคส่วนเข้าร่วมวางแผนการท่องเที่ยวและพัฒนา

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การปฏิสังขรณ์โบราณสถาน

2. วิสัยทัศน์ (Vision)

วัดจุฬามณีเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โบราณสถานและสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาของท้องถิ่น โดยมีประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการ

3. พันธกิจ (Mission)

- 3.1 วัดร่วมกับชุมชนจัดการพัฒนาโบราณสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวฯ

3.2 วัดจัดทำห้องสมุดพระพุทธศาสนาไว้บริการนักท่องเที่ยว

3.3 พัฒนาบุคลากรของวัดให้มีความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
โบราณสถานโบราณวัตถุ

4. ประเด็นยุทธศาสตร์

4.1 ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาโบราณสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

4.1.1 วัตถุประสงค์

4.1.1.1 เพื่อให้วัดจุฬามณีเป็นแหล่งข้อมูลเพื่อการศึกษาวิชาการทาง
ประวัติศาสตร์และพระพุทธศาสนา

4.1.1.2 เพื่อให้วัดจุฬามณีที่มีโบราณสถานเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทาง
พระพุทธศาสนาและสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

4.1.2 เป้าหมาย

4.1.2.1 วัดมีห้องสมุดวิชาการทางพระพุทธศาสนาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ
ประวัติของท้องถิ่นและประวัติโบราณสถาน

4.1.2.2 พัฒนาบุคลากรของวัดให้มีความรู้ด้านกฎหมาย เกี่ยวกับการบริหาร
จัดการโบราณสถานโบราณวัตถุ

4.1.3 ตัวชี้วัด

4.1.3.1 จำนวนผู้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานประวัติของท้องถิ่นและประวัติ
โบราณสถาน

4.1.3.2 จำนวนผู้เข้าชมโบราณสถาน โบราณวัตถุ

4.1.3.3 ความพึงพอใจของประชาชนที่เข้าชมและนมัสการโบราณสถาน
โบราณวัตถุ

4.1.3.4 จำนวนผู้มาใช้ห้องสมุดวิชาการทางพระพุทธศาสนา

4.1.4 กลยุทธ์ที่ 1 จัดและส่งเสริมการประชาสัมพันธ์วัดในฐานะที่เป็นสถานที่
ท่องเที่ยว ประกอบไปด้วยโครงการและกิจกรรม ดังนี้

4.1.4.1 จัดการประชาสัมพันธ์ (ป้ายบอกสถานที่ท่องเที่ยว/อินเทอร์เน็ต)

4.1.4.2 จัดทำข้อมูลพื้นฐานประวัติของท้องถิ่นและประวัติโบราณสถาน

4.1.4.3 จัดและส่งเสริมกิจกรรมของท้องถิ่นโดยให้ใช้สถานที่ของวัด

4.1.5 กลยุทธ์ที่ 2 บริหารจัดการวัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและแหล่งการเรียนรู้
วิชาการ ประกอบไปด้วยโครงการและกิจกรรม ดังนี้

- ของท้องถิ่น
- 4.1.5.1 บริหารวัดและโบราณสถานให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- 4.1.5.2 จัดทำห้องสมุดของวัด
- 4.2 ยุทธศาสตร์ที่ 2 จัดการให้วัดเป็นองค์กรเปิดที่ให้ทุกภาคส่วนเข้าร่วมวางแผนการท่องเที่ยวและพัฒนา
- 4.2.1 วัดอุประสงค์
- โบราณวัตถุ
- 4.2.1.1 เพื่อให้มีการประชุมวางแผนบริหารจัดการโบราณสถานและโบราณวัตถุ
- 4.2.1.2 เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโบราณสถานและโบราณวัตถุ
- 4.2.1.3 เพื่อจัดการเสริมสร้างความรู้พัฒนาศักยภาพด้านกฎหมายเกี่ยวกับโบราณสถาน
- 4.2.2 เป้าหมาย
- โบราณวัตถุ
- 4.2.2.1 ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนบริหารจัดการโบราณสถานและโบราณวัตถุ
- 4.2.2.2 วัดและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโบราณสถานและโบราณวัตถุ
- 4.2.2.3 วัดและชุมชนได้รับการอบรมความรู้พัฒนาศักยภาพด้านกฎหมายเกี่ยวกับโบราณสถาน
- 4.2.3 ตัวชี้วัด
- โบราณสถานและ โบราณวัตถุ
- 4.2.3.1 ความพึงพอใจของประชาชนในระบบการวางแผนบริหารจัดการโบราณสถานและ โบราณวัตถุ
- 4.2.3.2 จำนวนประชาชนที่เข้าร่วมการทำกิจกรรมการพัฒนาโบราณสถาน
- 4.2.3.3 ร้อยละของพระสงฆ์และประชาชนที่ได้รับการอบรมความรู้พัฒนาศักยภาพด้านกฎหมาย
- 4.2.4 กลยุทธ์ที่ 1 วางแผนบริหารจัดการโบราณสถานแบบมีส่วนร่วม ประกอบไปด้วยโครงการและกิจกรรม ดังนี้
- 4.2.4.1 จัดเวทีประชาคม
- 4.2.4.2 วางแผนบริหารจัดการโบราณสถาน

4.2.5 กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาการจัดการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วม ประกอบไปด้วยโครงการและกิจกรรม ดังนี้

4.2.5.1 การเฝ้าระวังโบราณสถาน

4.2.5.2 การอบรมเสริมความรู้กฎหมายเกี่ยวกับโบราณสถาน

4.3 ยุทธศาสตร์ที่ 3 การปฏิสังขรณ์โบราณสถาน

4.3.1 วัตถุประสงค์

4.3.1.1 เพื่อเป็นการอนุรักษ์โบราณสถาน

4.3.1.2 เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการปฏิสังขรณ์

4.3.1.3 เพื่อเป็นการรักษามรดกทางวัฒนธรรม

4.2.2 เป้าหมาย

4.2.2.1 ศาลาท่าน้ำ

4.2.2.2 ศาลาจัตุรมุข

4.2.3 ตัวชี้วัด

4.2.3.1 ศาลาท่าน้ำทั้งหมดได้รับการปฏิสังขรณ์

4.2.3.2 ศาลาจัตุรมุขได้รับการปฏิสังขรณ์ช่วงหลังคา

4.3.4 กลยุทธ์ที่ 1 การปฏิสังขรณ์ศาลาท่าน้ำ ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

4.3.4.1 สรรหางบประมาณ

4.3.4.2 ดำเนินการติดต่อกรมศิลปากรเพื่อการดำเนินการตามขั้นตอนการ

ปฏิสังขรณ์

4.3.4.3 ดำเนินการปฏิสังขรณ์

ดังนี้

4.3.5.1 สรรหางบประมาณ

4.3.5.2 ดำเนินการติดต่อกรมศิลปากรเพื่อการดำเนินการตามขั้นตอนการ

ปฏิสังขรณ์

4.3.5.3 ดำเนินการปฏิสังขรณ์

ตาราง 8 แสดงแผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาโบราณสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์

ประเด็นกลยุทธ์	โครงการ/กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
กลยุทธ์ที่ 1 จัดและส่งเสริม การประชาสัมพันธ์สถานที่ ท่องเที่ยว	1. จัดการประชาสัมพันธ์ (ป้ายบอก สถานที่ท่องเที่ยว/อินเทอร์เน็ต)	วัด/อบต.
	2. จัดทำข้อมูลพื้นฐานประวัติของ ท้องถิ่นและประวัติโบราณสถาน	วัด/ชุมชน
	3. จัดและส่งเสริมกิจกรรมของท้องถิ่น โดยให้ใช้สถานที่ของวัด	วัด/กรรมการวัด
กลยุทธ์ที่ 2 บริหารจัดการ สถานที่ท่องเที่ยวให้เป็นแหล่ง การเรียนรู้วิชาการ	1. บริหารวัดและโบราณสถานให้เป็น สถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ ท้องถิ่น	กรมศิลปากร/วัด/ อบต./ชุมชน
	2. จัดทำห้องสมุดของวัด	วัด/กรรมการวัด

ตาราง 9 แสดงแผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์ที่ 2 เป็นองค์กรเปิดที่ให้ทุกภาคส่วนเข้าร่วมวางแผนและพัฒนา

ประเด็นกลยุทธ์	โครงการ/กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
กลยุทธ์ที่ 1 วางแผนบริหารจัดการ โบราณสถานแบบมีส่วนร่วม	1. จัดเวทีประชาคม 2. วางแผนบริหารจัดการ โบราณสถาน	วัด/ชุมชน กรมศิลปากร/วัด/ชุมชน อบต.
กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาการจัดการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วม	1. การเฝ้าระวัง โบราณสถาน 2. การอบรมเสริมความรู้ กฎหมายเกี่ยวกับโบราณสถาน	วัด/ชุมชน กรมศิลปากร/วัด/ชุมชน

ตาราง 10 แสดงแผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์ที่ 3 การปฏิสังขรณ์โบราณสถาน

ประเด็นกลยุทธ์	โครงการ/กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
กลยุทธ์ที่ 1 การปฏิสังขรณ์ ศาลาท่าน้ำ	1. จัดหางบประมาณ 2. ดำเนินการติดต่อกรมศิลปากร เพื่อการดำเนินการตามขั้นตอน การปฏิสังขรณ์ 3. ดำเนินการปฏิสังขรณ์	กรมศิลปากร วัดจุฬามณี อบต. และประชาชน
กลยุทธ์ที่ 1 การปฏิสังขรณ์ หลังคาศาลาจัตุรมุข	1. จัดหางบประมาณ 2. ดำเนินการติดต่อกรมศิลปากร เพื่อการดำเนินการตามขั้นตอน การปฏิสังขรณ์ 3. ดำเนินการปฏิสังขรณ์	กรมศิลปากร วัดจุฬามณี อบต. และประชาชน

สรุปแผนยุทธศาสตร์แนวทางการพัฒนาจัดการอนุรักษ์โบราณสถานวัดจุฬามณี ตำบล
องค์รักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง แบ่งเป็น 3 ยุทธศาสตร์ ดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาโบราณสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีกลยุทธ์
การพัฒนา ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 จัดและส่งเสริมการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 2 บริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งการเรียนรู้วิชาการทาง

พระพุทธศาสนา

ยุทธศาสตร์ที่ 2 เป็นองค์กรเปิดที่ให้ทุกภาคส่วนเข้าร่วมวางแผนและพัฒนา มีกลยุทธ์
การพัฒนา ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 วางแผนบริหารจัดการโบราณสถานโบราณวัตถุ

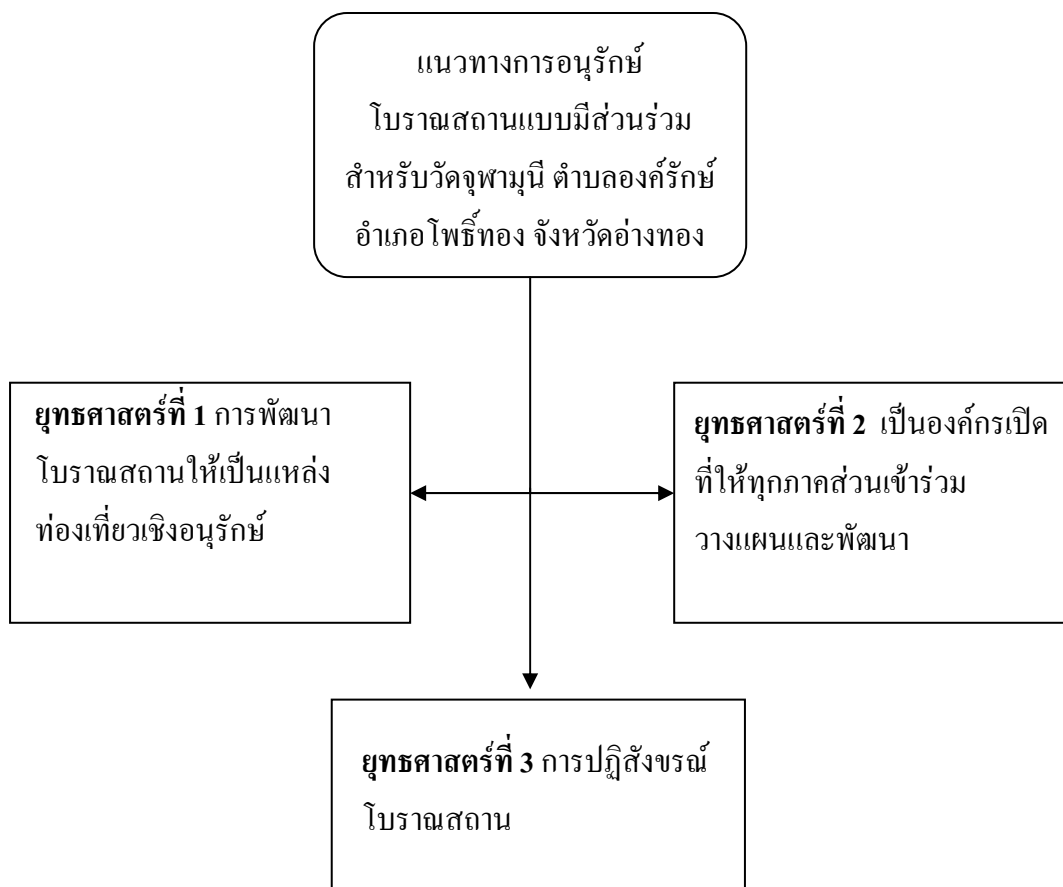
กลยุทธ์ที่ 2 วางแผนพัฒนาโบราณสถาน โบราณวัตถุของวัด

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การปฏิสังขรณ์โบราณสถาน

กลยุทธ์ที่ 1 การปฏิสังขรณ์ศาลาท่าน้ำ

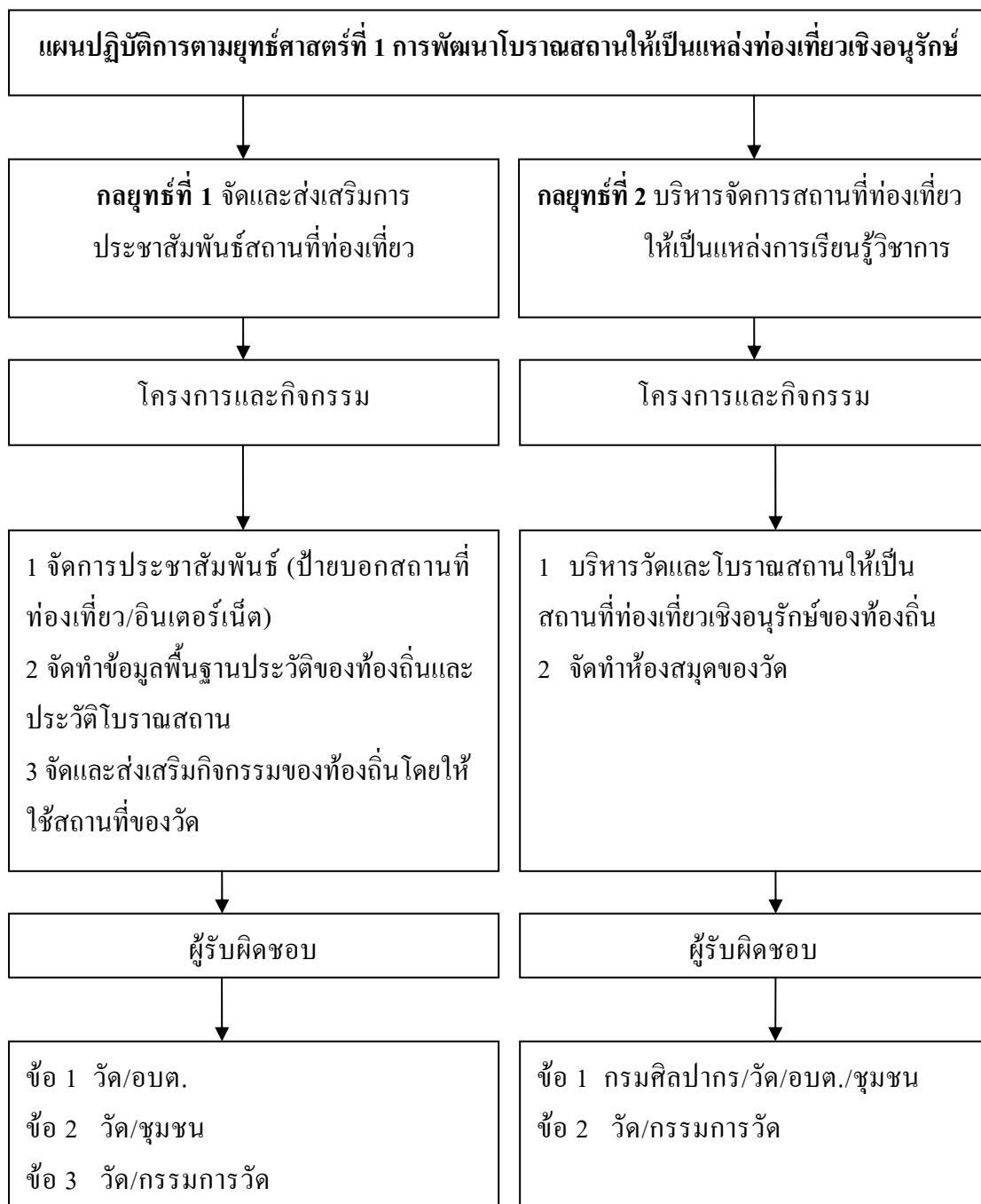
กลยุทธ์ที่ 2 การปฏิสังขรณ์ส่วนหลังศาลาจัตุรมุข

สรุปภาพรวมแผนยุทธศาสตร์แนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วมสำหรับ
วัดจุฬามณี ตำบลองค์รักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ดังแสดงในภาพประกอบ 2

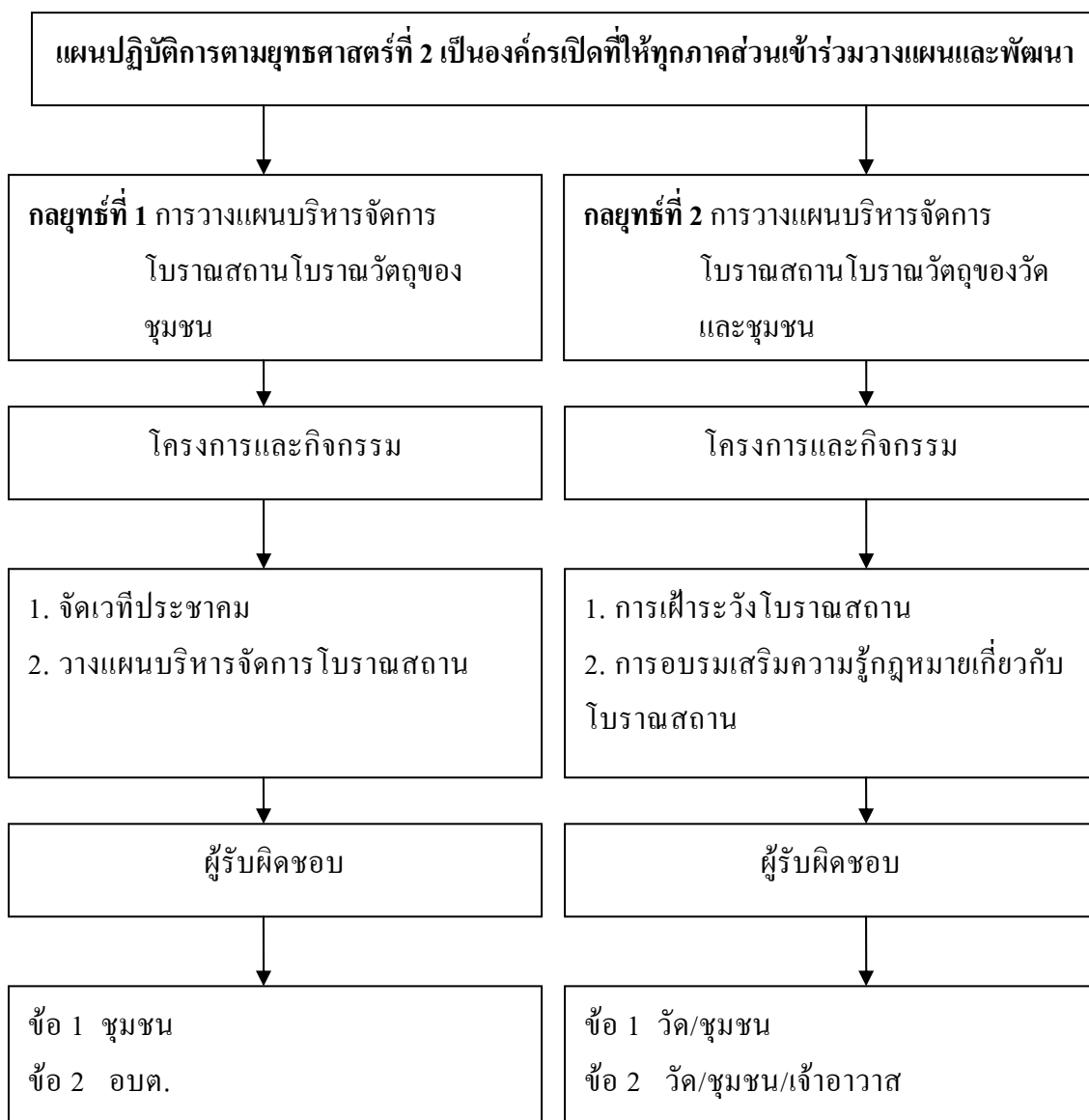

ภาพประกอบ 2 แสดงภาพรวมแนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วมสำหรับวัดจุฬามณี ตำบลสองศรีภักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

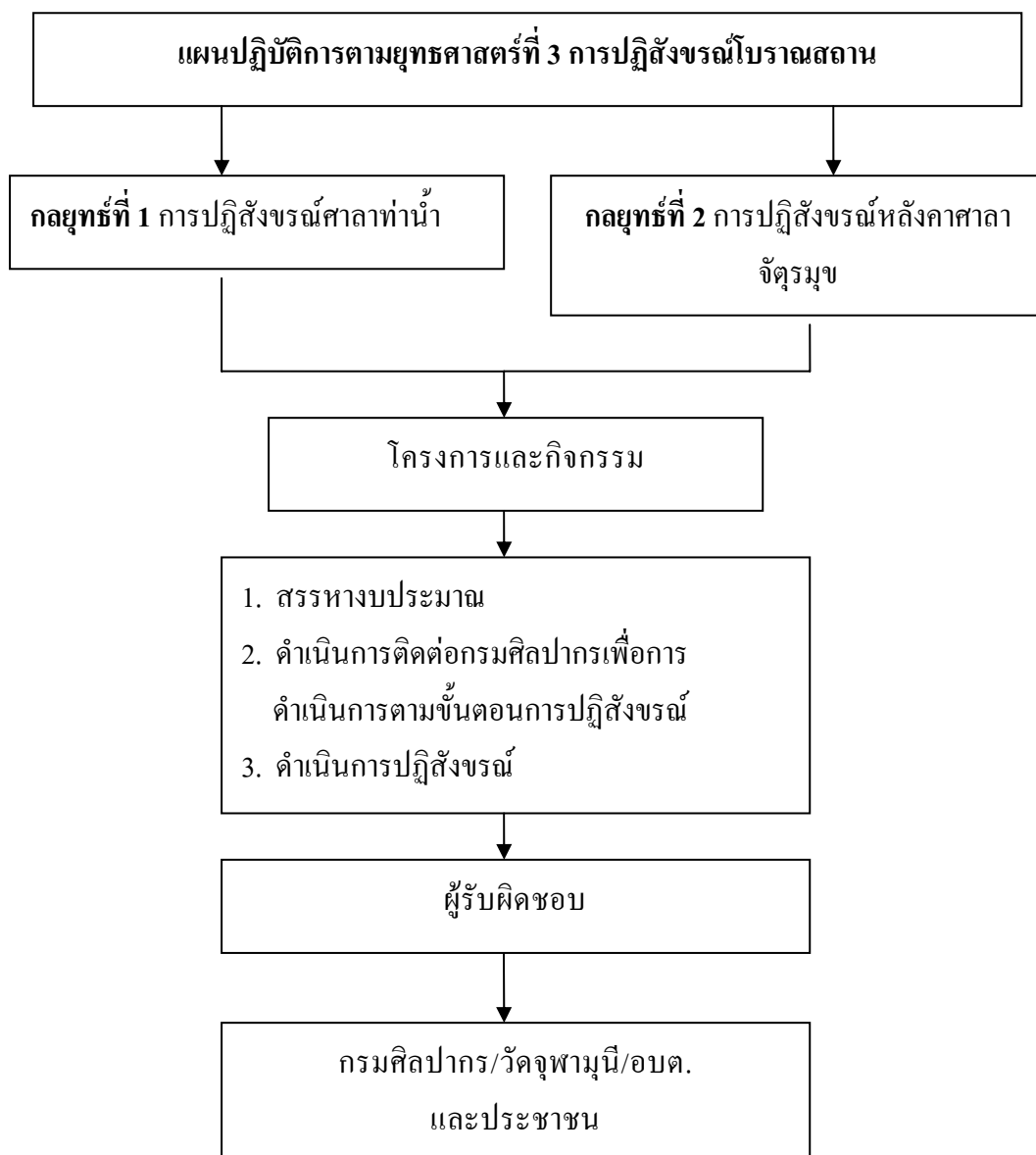
ภาพแผนยุทธศาสตร์กลยุทธ์โครงการและกิจกรรม แนวทางการพัฒนาจัดการอนุรักษ์
โบราณสถานวัดจุฬามณี ตำบลลองครักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ดังแสดงตามภาพ ดังนี้

ภาพประกอบ 3 แผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์ 1

ภาพประกอบ 4 แผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์ 2

ภาพประกอบ 5 แผนปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์ 3

สรุป ผู้วิจัยได้นำปัญหาและอุปสรรค จากการวิจัยวิเคราะห์สภาวะภายนอกและภายใน กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจ เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์และกลยุทธ์โครงการกิจกรรมที่เหมาะสมกับ แนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานแบบมีส่วนร่วมสำหรับวัดจุฬามณี ตำบลองครักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ได้ 3 ยุทธศาสตร์ คือ การพัฒนาโบราณสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นองค์กรเปิดที่ให้ทุกภาคส่วนเข้าร่วมวางแผนและพัฒนา และการปฏิสังขรณ์โบราณสถาน